Με την ευκαιρία της νέας έκδοσης του περιοδικού «ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ», που είναι το πρώτο τεύχος του έτους 2006, θέλουμε να ευχηθούμε σε όλους τους συναδέλφους μέλη του ΕΣΝΕ καλή χρονιά, με υγεία, προσωπική και οικογενειακή ευτυχία, καθώς και επαγγελματική ευόδωση του έργου μας.

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η παγκοσμιοποίηση (globalisation) ορίζεται ως η αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών, ενώ οι διεθνείς αγορές είναι αυτές που τείνουν να τοποθετούν τα όρια των τοπικών και εθνικών πολιτικών.[1] Η παγκοσμιοποίηση αφορά στην οικονομία, το εμπόριο και τις διεθνείς επενδύσεις και επηρεάζει τις διεθνείς επικοινωνίες, τον πολιτισμό, τον τρόπο ζωής, αλλά και την εκπαίδευση. Επομένως, είναι αναμενόμενο η παγκοσμιοποίηση να επηρεάζει και την υγεία, μέσω νέων, αλλά και παλαιών λοιμωδών νοσημάτων, κλιματολογικών αλλαγών και φυσικών καταστροφών.[2]

Η μετανάστευση προσωπικού φροντίδας υγείας –κυρίως νοσηλευτών– είναι επίσης μια επίπτωση της παγκοσμιοποίησης, που οφείλεται από τη μια στην αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής και από την άλλη στην έλλειψη προσωπικού που μαστίζει τις αναπτυγμένες χώρες. Ως παρεπόμενο, η εκπαίδευση απαιτείται –ή επιβάλλεται– να γίνει ανταγωνιστική, αλλά και αρκετά ομοιογενής, ώστε να επιτρέπει την άσκηση ενός επαγγέλματος οπουδήποτε υπάρχει ζήτηση.

Σήμερα, η παγκοσμιοποίηση της νοσηλευτικής εκπαίδευσης εκφράζεται με εκπαιδευτικά προγράμματα που βασίζονται στο δυτικό μοντέλο φροντίδας υγείας, τα οποία υλοποιούνται, μεταξύ άλλων, και με την ηλεκτρονική και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και παρέχονται κυρίως από αγγλοσαξονικά πανεπιστήμια. Εάν τα εκπαιδευτικά προγράμματα που μεταφέρονται από χώρα σε χώρα είναι πολιτισμικά ευαίσθητα, αποδεκτά και κοινωνικο-οικονομικά εφικτά, τότε μπορεί να βελτιώσουν την υπάρχουσα κατάσταση, διαφορετικά μπορεί να προκαλέσουν περισσότερα προβλήματα απ' όσα επιχειρούν να λύσουν.[1,3]

Παρόλ' αυτά υπάρχουν και θετικές εξελίξεις. Ένα παράδειγμα είναι τα συστήματα ταξινόμησης, τα οποία δεν στοχεύουν μόνο στην ομογενοποίηση αλλά και στην αναζήτηση των κοινών σημείων στον τρόπο που οι νοσηλευτές αντιλαμβάνονται, αντιμετωπίζουν και καταγράφουν τα νοσηλευτικά φαινόμενα, έτσι ώστε να βρεθεί μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας. Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι ο κώδικας ηθικής και δεοντολογίας του ICN, ο οποίος λειτουργεί ως ένας ελάχιστος οδηγός για την κατοχύρωση του νοσηλευτικού έργου όπου και αν ασκείται αυτό, αλλά και των δικαιωμάτων των χρηστών της νοσηλευτικής φροντίδας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια μικρογραφία της παγκόσμιας κοινότητας και οι νοσηλευτές ένα σημαντικό υποσύνολό της. Παρόμοιες διαδικασίες με τις προαναφερθείσες επηρεάζουν και αυτό το υποσύνολο, μόνο που εδώ πολλές φορές παίρνουν υποχρεωτική μορφή με τη χρήση της κοινής νομοθεσίας. Μέχρι σήμερα, η επαγγελματική άσκηση αναγνωρίζεται, εάν είναι σύμφωνη με τις ειδικές για τη Νοσηλευτική επαγγελματικές οδηγίες, που χρονολογούνται από το 1977 και ορίζουν τους κανόνες ελεύθερης διακίνησης των νοσηλευτών στις χώρες-μέλη, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης. Έτσι, οι νοσηλευτές αλλού σπουδάζουν στην ανώτατη εκπαίδευση (πανεπιστήμια ή τεχνολογικά ιδρύματα) και αλλού ακόμη σε επαγγελματικές σχολές μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τον ίδιο τρόπο, υπάρχουν

σοβαρές διαφοροποιήσεις ως προς τις μεταβασικές ειδικότητες, αλλά και τις μεταπτυχιακές σπουδές.

Στον ευρωπαϊκό χώρο, οι εξελίξεις της ανώτατης εκπαίδευσης, οι οποίες οριοθετούν τη νέα αντίληψη για μια εκπαίδευση που απαντά στις ανάγκες της αγοράς και είναι γνωστότερες ως Διαδικασία της Μπολόνια, οδηγούν και σε επαγγελματική άσκηση, η οποία θα αναγνωρίζεται με βάση τις δεξιότητες που έχουν αποκτηθεί μέσα από κατάλληλα προσαρμοσμένους κύκλους σπουδών. Αν και στη Διαδικασία της Μπολόνια δηλώνεται κατηγορηματικά ότι σκοπός της είναι η σύγκλιση και όχι η ομοιομορφία και ότι οι θεμελιώδεις αρχές της αυτονομίας και της διαφορετικότητας κάθε χώρας είναι απόλυτα σεβαστές, είναι αναπόφευκτο ότι θα ασκηθούν πιέσεις στην κατεύθυνση της ομοιομορφίας, οι οποίες θα επιβληθούν από τους κανόνες της αγοράς και βέβαια σ' αυτή την περίπτωση θα είναι σε βάρος της ελευθερίας και της ποιότητας. Ήδη η κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με ανταλλαγές φοιτητών και εκπαιδευτικών, βασίζεται σε αμοιβαία αναγνωριζόμενες μονάδες (European Credit Transfer System, ECTS).[4]

Η χώρα μας, παρά τις σοβαρές επιφυλάξεις που διατυπώνονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, ήδη βρίσκεται σε πορεία σύγκλισης με τη διαδικασία που προβλέπεται στη συμφωνία της Μπολόνια μετά και την πρόσφατη ψήφιση των σχετικών νομοθετικών κειμένων. Τα προβλήματα που αναμένεται να ανακύψουν και στη χώρα μας περιλαμβάνουν την εντατικοποίηση των ακαδημαϊκών προγραμμάτων, τον κατακερματισμό των ακαδημαϊκών πτυχίων σε διπλώματα που μεταφράζονται σε συγκεκριμένα επαγγελματικά δικαιώματα, την υποβάθμιση των θεωρητικών σπουδών και τη σύνδεση της χρηματοδότησης με την ποιότητα των σπουδών. Μεμονωμένες χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία) έχουν ήδη καταργήσει στην πράξη τον τίτλο του γενικού νοσηλευτή όπως αυτός ορίζεται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία και λειτουργούν προγράμματα σπουδών που κατακερματίζουν τις σπουδές σε υποειδικότητες.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το μέλλον εμφανίζεται δυσοίωνο, κρίνοντας με βάση τις σημερινές εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Οι αντιστάσεις που αναπτύσσονται μπορούν να καθυστερήσουν τις εξελίξεις, αλλά δύσκολα μπορούν να τις αναστείλουν. Τελικά, πρέπει να αποφασίσουμε και στη Νοσηλευτική τι εκπαίδευση θέλουμε. Εκπαίδευση που παράγει επιδέξιους πειθήνιους εργαζόμενους ή ελεύθερους σκεπτόμενους πολίτες! Την απάντηση θα μπορούσαμε να τη δανειστούμε από το Σωκράτη, ο οποίος θα υποστήριζε ότι αντί να παρέχουμε έτοιμες όλες τις απαντήσεις, καλύτερα να δίνουμε τη δυνατότητα για ερωτήσεις και αναζήτηση λύσεων και νέες ιδέες.

Παναγιώτα Σουρτζή
Επίκουρη Καθηγήτρια
Τμήμα Νοσηλευτικής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Allen M, Ogilvie L. Internationalization of higher education: potentials and pitfalls for nursing education. *Int Nurs Rev* 2004, 51:73–80
2. Kirk M. The impact of globalisation and environmental change on health: challenges for nurse education. *Nurse Educ Today* 2002, 22:60–71
3. Holt J, Barrett C, Clarke D, Monks R. The globalisation of nursing knowledge. *Nurse Educ Today* 2000, 20:426–431
4. Διακήρυξη της Μπολόνια. Κοινή Διακήρυξη των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας που συνήλθαν στην Μπολόνια στις 19 Ιουνίου 1999